

Fortidsminneforeningen
National Trust of Norway

ÅRSRAPPORT 2024

Et år med vekst og utvikling

Det er en glede å presentere Fortidsminneforeningens årsrapport for 2024. Året har vært preget av betydelig vekst og engasjement, og vi har oppnådd flere viktige milepæler i vårt arbeid for å bevare kulturminner rundt om i landet.

Frivillighet er en bærebjelke i Fortidsminneforeningen. Også i 2024 har vi sett en imponerende innsats fra våre frivillige, som har vært avgjørende for å gjennomføre en rekke prosjekter og aktiviteter. Med stor innsats innen eiendomsforvaltning, vernekamper, opplysningsarbeid og hundrevis av arrangementer, er frivilligheten hjertet i organisasjonen.

Vi har sett en rekordvekst i medlemskap, med 8592 medlemmer ved utgangen av året – det høyeste antallet i foreningens 180-årige historie. Denne veksten er et resultat av aktiv verving og etablering av nye lokallag, som har bidratt til økt aktivitet og større påvirkning. Rekordåret kan også måles i besøkstall på eiendommene, som gjør oss til et av landets mest besøkte museer.

Gjennom året har vi feiret jubileer, arrangert kurs og seminarer og gjennomført viktige restaureringsprosjekter. Alt dette er mulig takket være den utrettelige innsatsen fra våre frivillige, som gir av sin tid og kompetanse for å bevare vår kulturarv. Samtidig har samarbeid og støtte fra privatpersoner, stiftelser, offentlige tilskudd og samarbeid med andre kulturminneorganisasjoner gjort det mulig å nå mange av målene for året.

Vi har også oppnådd betydelige resultater innen fagutvikling og forskning. Innsatsen innen dette feltet har bidratt til økt kunnskap og forståelse for blant annet treskjæring, håndverk og teknikk. Ikke minst har nettverks- og kunnskapsbygging om tjære stått på agendaen og bidratt til stort engasjement. Aktuelle temaer som formidling av omstridt kulturarv, internasjonalt samarbeid og nye perspektiver på trearkitektur og trekonservering gjør oss relevante og bidrar til viktige refleksjoner rundt harde fronter og trusler mot demokratiet rundt om i verden.

Jeg vil benytte anledningen til å takke for alt engasjement og støtte til foreningen i året som har gått. Sammen har vi skapt forståelse for verdien av kulturminner og kulturmiljø og bidratt til bevaring.

Trude Knutzen Knagenhjelm
Styreleder

FORENINGSLIV

Fortidsminneforeningen vokser både i antall medlemmer og lokallag. Med mer lokal tilstedeværelse i stadig flere regioner skaper vi økt aktivitet og større påvirkning, noe som synliggjøres i aktiviteter og medieomtale.

Medlemsrekord

Ved utgangen av 2024 hadde foreningen 8592 medlemmer som er det høyeste antall medlemmer gjennom 180 år! I løpet av året var det 916 innmeldinger og 580 utmeldinger, av sistnevnte var 261 såkalt passive utmeldinger på grunn av to år med ubetalt kontingent. Aktiv verving under lokale arrangementer og ved nyetablering av lokallag har bidratt til denne positive utviklingen.

Avdelinger og lokallag

Fortidsminneforeningen besto ved utgangen av 2024 av 16 avdelinger, 63 lokallag og to aktive studentutvalg i Oslo og Trondheim. Foreningen fikk seks nye lokallag i løpet av året: Hardanger i Hordaland, Vest-Telemark i Telemark, Røst og Sulitjelma i Nordland, Midt-Troms i Troms og Alta i Finnmark.

175-årsjubileum i Trøndelag

Som den eldste «filialavdeling», kun fem år yngre enn hovedavdelingen, kunne Den trønderske avdeling feire 175-årsdag i 2024. Feiringen foregikk over flere dager, med program rettet mot et bredt publikum. Første del var seminaret Endringer i Kulturminnevernet som samlet 140 deltakere. Seminaret tok for seg kulturminnevern i fortid, nåtid og fremtid, med riksantikvar Hanna Geiran, byantikvar Mette Bye og generalsekretær Ola H. Fjeldheim blant foredragsholderne. Etter seminaret inviterte ordfører Kent Ranum til mottagelse i Museet Erkebispegården, før middag i Herresalen med festtale og gaveoverrekkelse. Dagen etter loset Roy Åge Håpnes fra Byantikvaren og Trond Eide fra NTNU publikum gjennom Trondheim sentrum, med fokus på vernesaker og byutvikling gjennom 175 år.

På selve dagen 28. november holdt Anders Bjørlykke foredrag om Den trønderske avdelings historie og viste frem kartet han har laget som viser det brede engasjementet og betydningen foreningen har hatt i regionen. Kartleggingen er et pilotprosjekt i foreningen og vil forhåpentligvis en dag kunne ha punkter over hele landet.

Representantskapsmøtet

Finnmark avdeling var vertskap for årets representantskapsmøte. Delegater fra hele landet - avdelinger og lokallag, ansatte og gjester – tok turen til Øst-Finnmark. Blant vedtakene var omfattende endring og oppdatering av foreningens vedtekter, og endring av foreningens offisielle navn, fra det historiske Foreningen til norske Minnesmerkers Bevaring til dagens Fortidsminneforeningen. Formålsparagrafen endret til: «Fortidsminneforeningen er en frivillig organisasjon som har som formål å arbeide for langsiktig bevaring av vårt lands kulturminner og kulturmiljøer, samt å skape allmenn forståelse for verdien av disse. Foreningen arbeider i hovedsak gjennom frivilligheten.» Organisasjonens demokratiske utvikling sto også sentralt. Protokoll fra møtet i sin helhet kan lastes ned på [Fortidsminneforeningen.no](https://fortidsminneforeningen.no).

Kristine Njøs Slinde og Ellen Njøs Slinde på dugnad. Norgesmester i vedkløyving: Nicholas Elias Nygård.

Frivillighet

Frivillighet er en grunnpilar i Fortidsminneforeningens virksomhet. Den gjør seg gjeldene i eiendomsforvaltningen, i vernekamper, opplysningsarbeid og flere hundre aktiviteter gjennom året. Samtidig er frivilligheten i endring og nye grep må gjøres for å aktivisere. I 2024 lanserte vi pilotprosjektet Adopter et kulturminne.

Vi utlyste muligheten til å engasjere seg frivillig på spesifikke dugnader eller tilstelninger på tre av foreningens eiendommer. Målet med prosjektet er å finne et godt rammeverk for å engasjere medlemmer til å bidra med frivillig innsats, og samtidig tilby et meningsfylt opphold. Aktivitetene i Adopter et kulturminne utgjorde verdifull arbeidsinnsats og deltakerne ga uttrykk for begeistring over hvordan prosjektet var lagt opp. Fortidsminneforeningen har imidlertid ikke lyktes med å skaffe viderefinsiering til prosjektet. Dette jobbes det videre med i 2025. Vi hadde i 2024 følgende dugnadsdestinasjoner:

- Kårøya på Røst: Skiferdugnad på Nilssenbrygga (11 deltakere), ryddedugnad på fiskeværer Helgesenhuset (11 deltakere)
- Lillingstonheimen i Fjaler: Rydding av vedskjulet (3 deltakere), hagehelg (7 deltakere), forberede jubileumsutstilling (3 deltakere)
- Abborhøgda i Kongsvinger: Slåttedugnad og NM i vedkløyving. 70 personer tok turen til skogfinnetorpet Abborhøgda da Fortidsminneforeningen, i samarbeid med Skogbruksmuseet på Elverum, arrangerte NM i vedkløyving. 15 deltakere stilte til start, med imponerende spredning i både geografi og alder – fra Kristiansand i sør til Trøndelag i nord, fra 16 til 76 år. Konkurransens yngste deltager, 16 år gamle Nicholas Elias Nygård, vant, mens 2. og 3. plass gikk til de to eldste; 75 år gamle Ståle Skytteren og 77 år gamle Bjarne Korbøl. Solør-Odalen lokallag og Minimaiki sto for servering av kaffe, kaker og skogfinsk Silpu. NM i vedkløyving ble til fordi det trengtes ved til oppvarming på Abborhøgda. Dette kunne selvsagt vært løst på enklere vis, men neppe på en mer underholdende måte!

Æresmedlemmer

Fortidsminneforeningen har to æresmedlemmer: H.M Kong Harald og H.M Dronning Sonja. Dronningen er Fortidsminneforeningens høye beskytter.

Hedersbevisninger

I 2024 ble Randi Sjølie, Finnmark avdeling, Johan S. Helberg, Den trønderske avdeling og Per Willy Færgestad, Oslo og Akershus avdeling, tildelt foreningens høyeste utmerkelse, Urnesmedaljen. Åse Værland Breiung, Eystein Greibrokk, John Thomas Axelsen, alle i Agder avdeling, Oddbjørn Myrdahl, Oppland avdeling, Kari-Marthe Frøyseth og Tor Harald Frøyseth, begge i Østfold avdeling, ble tildelt Hedersnålen.

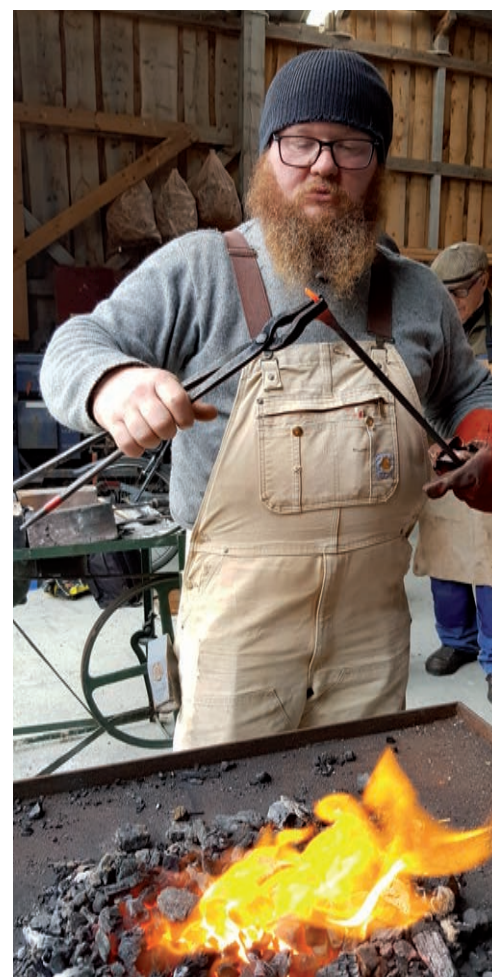

Samlet til representantskapsmøte i Finnmark i juni 2024. Foto: Hedvig Idås

Takk for innsatsen!
Ryddedugnad på Kårøya på Røst.
Foto: Lars Erik Haugen

Riksantikvar Hanna Geiran sammen med Johan Helberg, styreleder i Den trønderske avdeling, under feiringen av avdelingens 175-årsdag i november 2024 / Rogaland avdeling har skapt stor interesse for smedfaget, her representert ved entusiast Robert Kvalvåg / Folkefest ved Tenketanken på Kårøya på Røst Dans i Kvernes stavkirke,

Fornøyde deltakere på
Jenteworkshop på Røst,
der vindusrestaurering
var blant oppgavene.

TRADISJONSHÅNDVERK

Rekruttering til tradisjonshåndverkene er en av foreningens uttalte oppgaver. Med økonomisk støtte fra flere private stiftelser har foreningen kunnet gjennomføre en rekke prosjekter landet over, med kurs, istandsetting og veiledning. Med dette bidrar foreningen til utvikling innen feltet, både lokalt og nasjonalt.

Håndlag

I regi av satsingen Håndlag (støttet av Sparebankstiftelsen DNB) har Fortidsminneforeningen gjennomført en rekke kurs for elever og unge håndverkere i 2024. Det er lagt stor vekt på å bedre både kjønnsbalansen og den geografisk spredningen på aktiviteten, og på å samarbeide med lokallag og andre relevante lokale aktører.,

Kurs for unge

Til sammen har foreningen arrangert 22 kurs, hvorav ni kurs har vært for skoleklasser/lærlinger og 13 kurs har hatt en utlysning med påmelding eller søknad. Innenfor disse kursene har vi hatt deltakere i tre grupper: ungdom (elever), unge voksne og gruppen 30+. Ungdom er skoleelever vi arrangerer kurs med gjennom prosjektet Håndlag og Kulturarv Hedmark (støttet av Sparebankstiftelsen Hedmark) i samarbeid med videregående skoler.

Unge voksne er kursdeltakere mellom 18 og 30 år som søker seg til våre kurs, der målgruppen er definert. I kategorien 30+ er alle som har deltatt på våre kurs som ikke har øvrig aldersgrense, eller for eksempel der en lærer fra byggfag har blitt kurset på lik linje som med elevene.

Kjønnsfordeling

I 2024 hadde vi totalt 190 kursdeltakere, 68% menn og 32% kvinner (en nedgang fra 2023 der andelen kvinner utgjorde 42%). Vi er fornøyde med at kjønnsbalansen i våre kurs stort sett er i ferd med å jevne seg ut, men målet er altså ikke nådd. Verdien av den årlige Jenteworkshopen vektet høyt. Kurset er etablert som en introduksjon for kvinner som er interessert i å delta i kurs i tradisjonshåndverk, som så etter å ha deltatt ofte søker seg til flere andre kurs. Satsningen har konkret ført til at flere kvinner har etablert seg i tradisjonshåndverket.

Bred deltakelse

Når kursvirksomheten summeres opp er både kursdeltakere arrangører, formidlere, dugnadsgjeng og besøkende med. Vi er spesielt glade for å kunne synliggjøre hvor stor andel av et gjennomsnittskurs som er frivillige; en fjerdedel av de deltakende er i denne kategorien, og i 2024 har de til sammen lagt ned 1290 timer med dugnadsinnsats direkte tilknyttet de 22 kursene.

Geografi

Innlandet fylke er spesielt godt representert. Dette har flere årsaker. Fylket har mange aktive frivillige, og foreningen har en betydelig satsing med kursstøtte her. Med støtte fra Sparebankstiftelsen DNB er det arrangert en rekke kurs på Karusbakken i Vågå. I tillegg har satsningen foreningen har sammen med Sparebankstiftelsen Hedmark bidratt til fire kurs i fylket.

Hos Troels Rosenkrantz Fuglesang på Sperlebakken i Luster i Sogn fikk skoleelever lære å bygge grindverkskonstruksjon. Foto: Joakim Rehaug Roth

Kursstøtte

Satsningen Håndlag gjør det mulig for foreningen å bidra med midler til lokale kurs landet over, i samarbeide med lokale ressurspersoner. I 2024 var det ni kurs som fikk støtte. Blant dem var:

- ❖ Kvaløya vgs. fikk kurs i vindusrestaurering med kursholderne Siv Holmin og Torje Larsen. Kurset ble gjennomført på skolen med 12 elever.
- ❖ På husmannsplassen Karusbakken ble det holdt kurs for påmeldte deltakere i jekking og flytting av stallen med innslag av spuns. Syv deltakere jekket opp bygget på larveføtter før vi flyttet stallen 1,5 meter inn på tunet. Elever fra Vågå ungdomsskole har hatt en dag med tørmuring av grunnmur på stallen under veiledning av tømrer og formidler John Ola Selsjord fra Lesja.
- ❖ Ved Bodø vgs. fikk 14 elever fra byggfag 2 kurs i grovt stavreis i Bodøsjøen, Nordlandsmuseet.
- ❖ Vestfold ble det holdt kurs for murere i historisk murverk og kalkbruk. Fire deltakere fra murerbedrifter i området skal undersøke, tilstandsvurdere og kalke et prøvelfelt på Nøtterøy kirke i løpet av våren 2025.
- ❖ Det ble holdt kurs i grindverkskonstruksjon på Sperlebakken i Luster, Vestland, med elever fra Sogndal vgs.
- ❖ Kurs for lærere på byggfag i videregående skoler i Buskerud ble gjennomført i samarbeid med Buskerud Bygningsvernssenter. Vi møttes på Ås vgs. og alle skolene i Buskerud var representert. Elevene på Ål vgs. fikk kurs i grovt bindingsverk de påfølgende dagene i regi av Buskerud Bygningsvernssenter.

Jenteworkshop

I september var 21 kvinner mellom 18 og 30 år på Kårøya på Røst, som deltakere på den femte årlige kurset forbeholdt kvinnelige håndverkere. Temaet for kurset var vindusrestaurering. Formidlere på kurset var Rebekka Kolvik, Siv Holmin og Karina De Carvallho Børven.

For femte gang arrangerte Fortidsminneforeningen Jenteworkshop, i år på Røst i Nordland.

Hovedkurs

I juni var 20 håndverkere fra hele landet mellom 18 og 30 år på Kårøya på Røst i Nordland. Kurset foregikk i Toralfhuset og var delt i tre grupper: Omramming av vinduer i sveitserstil, gulvbjelker med ulike sammenføyninger, snekring av kledning med perlestaff og tørmuring av spong. Formidlere på kurset var håndverkere fra ressursgruppa: Jostein Utstumo, Berit Bruvik, Rune Johnsen, Audun Eken og Rune Johnsen. I anledning kurset deltok vi i kulturarrangementet Røst Far Out med konseptet «Forstyr en håndverker» der 80 besøkende dristet seg over Kårøysundet og fikk se på hvordan kursdeltakerne arbeidet med håndverktøy og kopierte Toralfhusets bygningsdeler.

Ressursgruppa

Ressursgruppa er kjernen i arbeidet med formidle tradisjonshåndverk på kurs i regi av foreningen, ofte supplert med lokale tradisjonsbærere. Gruppa består av ca. 20 håndverkere fra hele landet med faglig bakgrunn som bl.a tømrrer, smed, murer og maler. Medlemmene i gruppa kommer fra alle landets kanter, bidrar til høy faglig kompetanse og formidler faget sitt med integritet og smittsom entusiasme. To ganger i året samles gruppa for faglig påfyll, nettverksbygging og kompetanseoverføring til nye formidlere. Formålet med ressursgruppa er å videreføre kunnskap og engasjement for tradisjonelle håndverksteknikker til neste generasjon håndverkere. Ressursgruppa fikk et nytt medlem i 2024: Rebekka Kolvik, Ålesund.

Stipender til håndverkere

Fortidsminneforeningen deler årlig ut fire stipender til unge håndverkere som ønsker å lære om tradisjonshåndverk. Ordningen finansieres av Sparebankstiftelsen DNB, der hver mottaker får kr 25 000 til å dekke utgifter til TREseminaret på Dovre og Handverksdagene på Røros. I 2024 ble stipend tildelt Mathias Paulsen Sellevold, tømrrer, Trondheim; Oskar Ringstad, tømrrer, Elverum; Emma Søborg, tømrrer, Århus; Marie Randen, maler, Hamar.

Kurs i brenning av milebrent
tjære i Brumunddal våren 2024.
Foto: Joakim Rehaug Roth

TJÆREPROSJEKTET

Satsingen på å gjenopplive kunnskapen om og å øke produksjonen av milebrent tjære er en av Fortidsminneforeningens mest suksessfulle satsinger de siste årene.

Fortidsminneforeningen legger ned en betydelig innsats i å sikre videreføringen av kunnskap om forskjellige materialer i bygningsvernet, og tilgangen på disse. Tjæreprosjektet fikk i 2024 tilskudd av Riksantikvaren på 800 000 kroner, som blant annet gikk kurs i brenning og påføring og gjennomføring av Tjærekonferansen. Interessen for produksjon av tjære er økende og bidrar til lokalt engasjement.

Kurs i milebrenning

De siste årene har foreningen tatt ansvar for tilrettelegging av kurs i brenning av milebrent tjære flere plasser i Sør-Norge. Kurset i Brumunddal våren 2024 var det siste i rekken, med 13 deltakere. Formålet med kursene er å få flere til å interessere seg for og å lære om tradisjonell framstilling av tretjære slik at kunnskapen og produksjonen sikres. Målgruppe for alle kursene er framtidige tjæreprodusenter, håndverkere og andre med interesse for dette spesielle fagfeltet. Vanskelige grunnforhold og dårlig tyrikvalitet ga utfordringer og ett godt kurs, med mye læring, inspirasjon, nettverk, presseoppslag og 100 liter tjære som produkter.

Tjærekonferansen

Tjærekonferansen 2024 gikk av stabelen i september og ble åpnet med tenning av milen i Brumunddal. Konferansen arrangeres annet hvert år og går på rundgang mellom medlemslandene i det nordiske tjærenettverket Nordic Tar Network.

Årets konferanse samlet 100 deltakere fra Norge, Sverige, Danmark, Island, Finland og Japan. Konferansen er et viktig samlingssted for forvaltning, håndverkere og forskere på tvers av landegrenser. I tillegg til den fysiske konferansen har Fortidsminneforeningen hatt ansvar for to årlige digitale seminarer for nettverket.

Kurs i påføring av tjære

Fortidsminneforeningen gjennomførte to kurs for åtte malersvenner fra bedrifter som ønsket å erverve erfaring med tjærebrenning på fredet bygg. Det første kurset var på Høyjord stavkirke med Ingmar Kroken (Heddal Stavkirke) og Ludvig Tigerhjelm (Kulturhåndverker fra Sverige) som formidlere. Her var det innkoking og breing med milebrent tjære som var tema. Det andre kurset ble gjennomført på Steinberg badstue i Innlandet. Den fredede badstuen har gått gjennom omfattende restaurering de siste årene og det var klart for å breie med pigmentert rødtjære på kurset. Her fikk deltakerne en dypere forståelse for materialet og lagde ulike prøvefelt.

Tjærebanken fylles opp

Siden 1980 har Fortidsminneforeningen driftet Tjærebanken med tilskudd fra Riksantikvaren. I 2021 var banken helt tom for tjære. I 2024 ble det kjøpt inn 1425 liter tjære og solgt 1950 liter. Det store oppsvinget i salget viser at det er økt vedlikeholdsaktivitet på middelalderbygninger i tre der tjære er brukt som overflateprodukt.

Toralfhuset på Kårøya på Røst er et av Fortidsminneforeningens istandsettingsprosjekter.

EIENDOMSFORVALTNING

Fortidsminneforeningens eiendomsportefølje er bredt sammensatt, med museums- og besøkseiendommer, overnattingseiendommer og eiendommer som fungerer som lokale kulturmøteplasser.

I tillegg har foreningen noen eiendommer som er ervervet for utvikling. Noen av de sistnevnte vil foreningen beholde og drifte, mens andre eies midlertidig som en redningsaksjon i regi av satsingen Husbruk.

Husbruk

Prosjektet Husbruk har i løpet av 2024 handlet om fire eiendommer: Moderne Markiser i Halden, Helgesenhuset og Nilssenhuset på Kårøya på Røst og Rolfsjordgården i Levanger. Stiftelsen UNI bidrar med midler som Fortidsminneforeningen kan benytte til å finansiere kjøp av eiendom som en redningsaksjon for istandsetting. Når istandsettingen er kommet så langt som vi mener er hensiktsmessig, er oppdraget å finne nye eiere og ny bruk. Salgsinntekten går inn i den disponible grunnkapitalen.

- Moderne Markiser ble satt i stand utvendig i løpet av 2023 og ble lagt ut for salg i 2024.
- Nilssenhuset har fått skifertaket lagt om, en omfattende jobb med store mengder skifer som ble plukket ned, vasket og lagt på nytt. Flere dugnader ble gjennomført, med god deltakelse fra frivillige fra hele landet. En kompliserende faktor var krykkje-kolonien som hadde etablert seg på taket. Reirene ble flyttet over til et nybygget «krykkjehotell», som foreningen har jobbet for å få på plass. Dette skal driftes av Norsk Institutt for Naturforvaltning. Bidragsyttere til prosjektet har i tillegg til NINA vært Statsforvalteren og Havbruk Norge. Satsningen fikk mye omtale i ulike medier, deriblant oppslag på nrk.no, og ga foreningen bred dekning for arbeidet med å forene naturvern og kulturminnevern. Det arbeides nå med mulige nye eiere for Nilssenhuset og Helgesenhuset, som kan fylle husene med ny aktivitet.
- Det ble gjennomført en lengere prosess med Levanger kommune om overtakelse av Rolfsjordgården i Levanger sentrum. Foreningen fikk tilbud om å overta, men prosessen ledet til at kommunen i stedet ønsket å utvikle eiendommen for eget bruk som del av rådhuskvartalet. FMF skal bistå istandsettingen som rådgivere.

Karusbakken

Låven på husmannsplassen Karusbakken ble i løpet av året ferdig istandsatt utvendig. Våningshuset ble plukket ned og vil settes opp igjen sommeren 2025. Søknad om bruksendring av låven til overnatting er sendt Vågå kommune.

Middelalderkirken Sakshaug på Inderøy i Trøndelag blir restaurert som del av kirkebevaringsprogrammet, med kursing av murere fra hele landet. Foto: Joakim Rehaug Roth

Kirkebevaringsprogrammet

I 2024 la regjeringen frem bevaringsstrategien for kulturhistoriske viktige kirkebygg. Bevaringsstrategien markerer starten på et nasjonalt løft for å ta vare på Norges fredede og listeførte kirkebygg. Med dette kom også opprettelsen av Kirkebevaringsfondet, som Fortidsminneforeningen har jobbet for politisk i lang tid.

I første tildelingsrunde fikk foreningen tilskudd til overordnet forprosjekt på middelalderkirkene Hustad på Inderøy og Nonneseter kloster i Bergen som begge går fra 2024 til 2026. I tillegg fikk foreningen tilskudd til påbegynt hovedprosjekt på Holdhus kirke i Bjørnafjorden for 2024.

Sakshaug gamle kirke

En av de store satsingene det siste året er arbeidet vi utfører på middelalderkirken Sakshaug på Inderøy i Trøndelag. I tett samarbeid med lokallaget og befolkningen ble det i 2023 bestemt at kirken skal hvitkalkes, slik den var tidligere.

Dette ble starten på et større restaurerings- og forskningsprosjekt; i mai og juni ble tredje og fjerde samling for murerkurset i regi av Fabrica kulturminnetjenester avholdt på Sakshaug gamle kirke. Kurset bruker istandsettingsarbeidet på kirken som kursarena og bidrar til viktig erfaring og kompetanseheving på middelaldermurverk for ti erfarne murere. Kurset ble finansiert av midler fra Barne- og familiedepartementet og Riksantikvaren.

Før jul 2024 ble det avklart av Fortidsminneforeningen får midler fra Kirkebevaringsfondet til fortsettelsen av istandsettingsarbeidet på kirken, i tillegg til gjennomføring av bygningsarkeologiske undersøkelser, åpen dag på byggeplass og ny brosjyre for kirken. I tillegg fikk foreningen midler til en murersamling i 2025 for murere som har deltatt på kurs i regi av Fabrica de siste fire årene på Sakshaug og på Hadeland og i Stavanger.

Sikring

Riksantikvaren bevilger årlig betydelige tilskudd til sikringsanleggene ved Fortidsminneforeningens åtte stavkirker, og det er løpende dialog om utvikling og fornyelse av anleggene. Oppgradering av slokkeanlegg og nytt teknisk rom ved Kvernes stavkirke ble etter flere års arbeid endelig ferdigstilt i 2024. Dialogen mellom Riksantikvaren og Fortidsminneforeningen om alternativer for fysisk sikring på Urnes stavkirke fortsatte i 2024.

Fortidsminneforeningen har bygget
et eget krykkjehotell for hekkende
fugl på Kårøya på Røst.

**Karl Ragnar Gjertsen i Demokratihusets venner har i flere år jobbet for å redde Sigholts Minde. Løsningen kom da Irvin Høyland (t.v.) donerte 1,5 millioner kroner slik at Fortidsminneforeningen kunne kjøpe eiendommen.
Foto: Hedvig Idås**

VERNESAK OG POLITIKK

Lokalt frivillig engasjement for bevaring er en kjernevirksomhet for Fortidsminneforeningen. Rødlista, den nasjonale oversikten over kulturminner i fare, viser både pågående og tidligere lokale saker.

Rødlista

Fortidsminneforeningens lokallag og avdelinger engasjerer seg i vernesaker over hele landet, som viktige demokratiske aktører. Den nasjonale rødlista er et viktig verktøy for å hjelpe lokale frivillige i vernearbeidet. Nytt i 2024 er to saker med sterkt engasjement for arkeologi: helleristningsfeltet Vingen i Hordaland og feltene i Østfold, hvor kulturmiljøene er truet. Mens den førstnevnte i løpet av året ble kronet med en verneseier, gjenstår kampen om å stoppe Viken park i Fredrikstad.

Hovedadministrasjonen har bidratt ekstra i begge disse, i samarbeid med Norsk Arkeologisk Selskap. Av andre nye oppføringer på listen i 2024 er Schiefloegården i Akershus og Kråkeslottet på Senja i Troms, som begge er eksempler på vernekamper drevet frem av et sterkt lokalt engasjement.

Nasjonalt antikvarisk utvalg

Utvalget ble opprettet i 2023 og har støttet lokale initiativ med bistand til klager, alternative planer, befaringer og politisk påvirkning. Blant sakene som ble behandlet av utvalget var bankbygget i Lillesand, De samiske samlinger i Karasjok, Sentralsykehuset i Kristiansand, Eikli skole, Eilert Sundts barnehjem, Nationaltheatret, Schieflogården i Nes, Sliperiet i Søndeled, St. Maries gate i Sarpsborg, Storgaten i Farsund, Villa Voie i Moelv og Ystehedebrakka i Halden.

Nasjonalt antikvarisk utvalg bestod i 2024 av:

- Hilde Lysbakken (Møbeltapetserer, teknisk tegner)
- Trond Indahl (Kunsthistoriker, kulturvernkonsulent, museumsconservator og kurator)
- Ina Kristin Mittet (Kunsthistoriker, kulturminneforvaltning, plan- og byggesaksbehandler)
- Signe Svoen (Arkitekt med spesialisering innen transformasjon og bygningsvern)
- Jesper Johansen Gulliksen (Arkeologi og kulturmiljøforvaltning, universitetslektor)
- Mathilde Engum Rolland (Arkitekt med spesialisering innen restaurering og kulturarv)
- Jon Brønne (Malerikonservator)

Verneprisen

Fortidsminneforeningen og Stiftelsen UNIs nasjonale vernepris 2024 ble tildelt Christianslunds Holding ved søsknene Susan, Anita, Sarah og Petter Christianslund for vern og istandsetting av fabrikkanlegget Vaterland 28 i Fredrikstad. Juryen skriver i sin begrunnelse at søsknene har «utmerket seg med sitt omfattende arbeid med å bevare og restaurere Vaterland Bevaringsenter.» I løpet av tre år har de samarbeidet med lokale tradisjonshåndverkere om å ferdigstille 1200 kvm av den totalt 1900 kvm store bygningsmassen.

Forts.

Hederlig omtale ble tildelt Kapellkomiteen i Tangen menighetsråd for sitt målrettede arbeid det siste tiåret med å restaurere Tangen gravkapell i Drammen fra 1876, reist i nygotisk stil.

Hederlig omtale ble tildelt Svein Bakken for arbeid utført på Kvikne kirke og flere andre verneverdige bygninger i Gudbrandsdalen og resten av landet. Hans innsats har vært avgjørende for bevaringen av disse historiske bygningene, og hans dyktighet og dedikasjon til håndverket har sikret byggene for fremtidige generasjoner.

Demokratihuset

Sigholts Minde, det rivingstruede forsamlingshuset i Arendal hvor Arbeiderpartiet ble stiftet 21. august 1887, ble i 2024 reddet for ettertiden. Foreningen Demokratihusets venner har bred lokal forankring, bl.a. med representasjon fra Agder avdeling. De har i flere år jobbet for å bevare huset, og inngikk i 2023 en intensjonsavtale med eier Kiwanis Klubb Arendal om å overta huset innen utgangen av 2024 for 1.5 millioner kroner. Det viste seg svært vanskelig å skaffe disse pengene og det var lenge fare for at huset kunne bli solgt i det åpne markedet og eventuelt revet og erstattet med et nybygg.

En gave på 1,5 millioner kroner fra pensjonist Irvin Høyland i Oslo gjorde det mulig for støtteforeningen Demokratihusets venner å kjøpe eiendommen og overdra den til Fortidsminneforeningen som eier. Det siste var en forutsetning for gaven. Høyland vokste opp i en samfunnsengasjert arbeiderpartifamilie på Bryne og har hele livet verdsatt de verdiene som norsk arbeiderbevegelse har fremmet gjennom sin historie.

Huset er nå del av Fortidsminneforeningens eiendomsportefølje. Istandsettingen vil skje i regi av foreningen, mens Demokratihusets venner gjennom en forvaltningsavtale vil få ansvar for å drifte huset og det med debatter, historieformidling og annet innhold.

Politisk arbeid

Fortidsminneforeningen har i løpet av 2024 jobbet opp mot beslutningstakere på Stortinget, i fylkesting, kommune og forvaltningen. Gjennom høringer, møter og skriftlige innspill har foreningen arbeidet for å sette kulturmiljøpolitikk på dagsorden. I 2024 fikk foreningen Urnes verdensarvsenter inn på statsbudsjettet, og fondet for kulturhistoriske kirker ble realisert. Foreningen har også jobbet aktivt med den kommende kulturmiljøloven.

Lokalt arbeides det også inn mot kommunestyre og -administrasjon for å påvirke i lokale vernesaker og prosesser.

Lys i Gamle Hus

Prosjektet som startet som emneknaggen #lysigamlehus i 2014 har de siste tre årene som statsfinansiert prosjekt vokst til en bevegelse, men konkrete resultater i form av økt aktivitet og tilflytting i flere av pilotkommunene. Prosjektet drives av Fortidsminneforeningen med økonomisk støtte fra Riksantikvaren, Bergesensstiftelsen og Husbanken. Arbeidet har skapt stor oppmerksomhet i sosiale medier og stort lokalt engasjement, takket være godt innhold og en svært aktiv promotering. Mediedekningen ellers har også vært god, noe som tyder på at tanken om gjenbruk av eksisterende hus som del av en bærekraftig fremtid har allmenn interesse.

Foto: Trond Rødsmoen

NASJONALT ANTIKVARISK UTVALG

Over hele landet arbeider våre medlemmer for å redde verneverdige bygninger og andre kulturminner. Med opprettelsen av Nasjonalt Antikvarisk Utvalg i 2023 styrket foreningen dette arbeidet faglig.

Utvalget består av medlemmer med solid og variert fagbakgrunn. På frivillig basis tilbyr de råd og hjelp i arbeidet med vernesaker som meldes inn av lokallag eller avdelinger.

Her er utvalgets medlemmer samlet til første fysiske møte i oktober 2023, i foreningens hovedkontor Magistratgården, Dronningens gate 11 i Oslo: Fra venstre: Hilde Lysbakken (Farsund lokallag), Jon Brønne (Oslo og omegn lokallag), Bo Alexander Granbo (vernesaksansvarlig), Signe Svoen (Sunnmøre lokallag), Mathilde Engum Rolland (Bergen lokallag), Theodor Geelmuyden (organisasjonssekretær), Ina Kristin Mittet (Den trønderske avdeling) og Jesper Johansen Gulliksen (Østfold avdeling). Med i utvalget er også Trond Indahl (Oslo og omegn lokallag) og Martin Herrmann (Møre og Romsdal avdeling).

Arve Tellefsen og Ketil Bjerkestrand
spilte for en fullsatt Kvernes stavkirke
i august 2024. Foto: Terje Holm

FORTIDSMINNEFORENINGENS MUSEUM

Besøkssesongen 2024 ble nok et rekordår målt både i antall besøkende og i antall og nyskapende arrangementer gjennomført av ansatte og frivillige.

Besøkstall

Det var i 2024 totalt 213.920 besøkende til foreningens eiendommer, noe som gjør det til nok et rekordår. FMF museum er med dette et av landets best besøkte kulturhistoriske museer. På besøkstoppen finner vi stavkirkene Borgund (63.056), Hopperstad (25.964) og Urnes (22.330). Urnes hadde en ønsket og villet nedgang i besøk på 14% fra 2023, og kom da på et mer bærekraftig besøksnivå for både stavkirke og lokalmiljøet. Det var alle fornøyde med – bortsett da fra enkelte cruiseselskaper.

Barn og unge

25.000 barn besøkte eiendommene, og alle de minste besøkende får et gratis Fortimus-hefte med fingerdukker ved de betjente eiendommene. Heftene, i bokmål, nynorsk og engelsk versjon, koster av museum- og eiendomsavdelingen som sørger for trykk og distribusjon til den enkelte eiendom.

Det er generelt et stort engasjement rundt formidling for neste generasjon kulturminnevernere. Ved Reins kloster er barn og unge i sentrum for formidlingen, og dette året fikk 17 lokale ungdommer prøve seg som formidlere og vertskap og bidro med hele 1500 timer formidling. Ved Kvernes stavkirke lager ungdomskolelever sine egne formidlingsopplegg for stavkirka i valgfaget «reiseliv». Voss lokallag laget er undervisningsopplegg for videregående skole knyttet til Landslovsjubileet med temaer som rettslære, språk og skrifthistorie.

Arrangementer

Det lokale engasjementet rundt foreningens eiendommer er stort. Det er registrert nærmere 150 ulike arrangementer ved eiendommene, og bare ved Logtun kirke på Frosta i Trøndelag har det vært 19 konserter gjennom året. Tallene for besøk og aktivitet viser en enorm innsats og et stort arbeid som er lagt ned av frivilligheten i lokal- og fylkeslag, daglig ledere og besøksansvarlige. Noen eksempler:

- **Steinvikholmen:** I 2024 var det 500 år siden starten av byggingen av Steinvikholm slott. Dette ble markert med en utstilling i husmannsplassen «Slotti», uteområder og i tårnene. Utstillingen er utformet slik at den kan gjenbrukes over år.
- **Hustad Kirke:** Sammen med lokallaget på Inderøy har daglig leder jobbet med utforming av en utstilling av historie og gjenstander knyttet til Hustad kirke. Utstillingsrommet vil være i det nyrestaurerte sakristiet. Målet er å knytte all formidling i kirken sammen i et helhetlig uttrykk. Arbeidet fortsetter i 2025.
- **Tautra klosterruin:** Daglig leder har sammen med Tidvis AS begynt planleggingen av en utvidelse av den digitale modellen av klosteret for å gjøre kulturminnet og historien mer tilgjengelig for barn og unge. Modellen vil i tillegg til å bli utvidet med flere rom bli videreutviklet til en interaktiv spillmodell. Det er i den forbindelse søkt og innvilget midler til modellen. Arbeidet fortsetter i 2025.

Forts.

- **Sakshaug gamle kirke:** Daglig leder har jobbet sammen med frivillige ved Sakshaug gamle kirke for å forbedre formidlingstilbudet ved i kirken. Arbeidet fortsetter i 2025.
- **Stranges stiftelse:** Formålet med å etablere en utstilling på Stranges Stiftelse er å åpne eiendommen for formidling i tillegg til annen bruk. Eiendommens historie knyttes til allmennmenneskelige spørsmål bl.a. om fattigdom, alderdom og sosialomsorg. I 2024 har arbeidet konsentrert seg om å vise boforholdene på institusjonen i 1751, da dagens bygning ble satt opp. Utstillingen har også fått støtte fra Bergen kommune.
- **Moster kirke:** I forbindelse med 1000-årsjubileet for kristenretten i Norge ble det arrangert en stor markering på Moster, der Moster gamle kirke var sentral. Moster Amfi og Støttelaget for Moster gamle kyrkje var gode samarbeidspartnere gjennom jubileet og formidlingen av kirken. Nye brosjyrer og nytt Fortimus-hefte for Moster ble produsert. Heftet har en nyskreven fortelling som tar opp i seg bevaring av kultur- og naturarv og som introduserer hubroen Bubo Bubo som en ny karakter i Fortimus-universet.
- **Nonneseter:** Klosterkapellet på Nonneseter har i 2024 hatt variert bruk med flere kunstutstillinger. Foreningen har lagt til rette for og leiet kapellet ut til i hovedsak unge kunstnere for korte utstillinger, performance-arrangementer og konserter.
- **Finnesloftet og Lydvaloftet:** I 2024 har det pågått arbeid med skilt til synliggjøring av Voss-eiendommene. Dette er et arbeid som lokale krefter på Voss, Knut Finne og Voss lokallag, er engasjert i. Det har vært flere arrangementer på Finnesloftet i forbindelse med Landslovjubileet, og med et engasjert lokallag på plass er målet å øke aktiviteten og formidlingsmulighetene ved loftene.

Nyskapende

Oslo og Akershus avdeling og Vøienvolden gård stikker av med tittelen «Årets mest nyskapende» for et nytenkende formidlingsopplegg som du fort kan trække på, for så å oppdage en QR-kode i stein – og klikk, så står du i et maleri av Marie Tannæs. Maleren hadde Vøienvolden som et kjærte og gjentagende motiv. Hvor mange kan oppleve dette? Det er anslått at 10.000 hvert år bruker Vøienvolden som turmål.

Ny giv

Åpen dag på Elvebakken i Troms var ikke det største arrangementet i tall med sine 55 besøkende, men antagelig det med størst betydning for de som kom. Behovet for Elvebakken som en plass for å løfte fram den sjøsamiske identiteten og tradisjonen tegnet seg tydelig denne dagen.

Guideopplæring

Museumsavdelingen arrangerer årlige felles digitale guideopplæringskurs for alle guider, formidlere og besøksansvarlige. Det ert god deltakelse og stort engasjement fra avdelinger og lokallag som drifter besøksseiendommer. Kurset holdes over to kvelder i starten på besøkssesongen. En spesielt godt mottatt programpost for årets kurs var «Tips til god formidling – fra de som står midt i det», der guider ved tre forskjellige eiendommer delte sine erfaringer og tanker rundt hva som er god formidling, hva som skaper engasjement og interesse hos de besøkende.

Museumsmidler

Søknadsordningen for museumsmidler for eiendomsforvaltende avdelinger og lokallag hadde i 2024 600.000 kroner til tildeling. 24 prosjekter og tiltak mottok midler, noe som viser at det er stort engasjement rundt formidling og fornying ved eiendommene. Det er en stor grad av nyskaping som støttes av ordningen: f.eks. har Hopperstad tatt i bruk den digitale formidlingsplattformen «Kulturpunkt» som en form for guide til stavkirken.

URNES VERDENSARVSENTER

**Etter flere års arbeidsinnsats kom hovedfinansieringen av
Urnes verdensarvsenter på plass: 53 millioner kroner
ble bevilget over statsbudsjettet for 2025.**

Arbeidet med realisering av et besøkssenter for verdensarven Urnes stavkirke fortsatte for fullt i 2024. Blant delprosjektene kan nevnes:

- Modell for prosjektorganisering og mandat for byggeprosjektet ble framlagt for hovedstyret for vedtak i mars 2024.
- Statlige midler tildelt over Nasjonale kulturbyggordningen, statsbudsjettet 2025. Prosjektet fikk innvilget hele søknadsbeløpet på 53 mill. – 44. mill. til bygget og 9. mill. til utstillingen «Tre og tro gjennom 1000 år».
- Regionale midler fra Vestland fylke over «Regionale kulturbyggordningen». Urnes innstilt som nr. 2 på listen over prioriterte prosjekter for 2025.
- Driftsmidler fra Vestland fylke over ordningen «Driftstilskot kultur og folkehelse. Tildelt 136.000 for 2024, innstilt med 337.000,- for 2025.
- Midler til midlertidig plassering av «Vår verdensarv»-utstillingen. Søkt Riksantikvaren og Norges Verdensarv til istandsetting av midlertidige lokaler og driftskostnader.
- Tilskudd over Klima og miljødepartementet til etablering av verdensarvsentre. Det ble tildelt kr 5 millioner til Urnes over statsbudsjettet 2024. Ordningen er etablert permanent, som følge av foreningens politiske arbeide.
- Re-autorisasjon Urnes verdensarvsenter. Søknad ble levert Miljødirektoratet januar 2024, med femårig handlingsplan, fem-årig budsjett og et omfattende søknadsdokument i direktoratets mal.
- Mottak av «Vår verdensarv»-utstillingen. Dette er en statlig finansiert utstilling om verdensarvstedene i Norge, og verdensarv i et i et internasjonalt perspektiv. Fjordstova i Skjolden er valgt som sted, det er et mål at skal bidra til en mer bærekraftig besøksforvaltning til senteret er på plass. Åpnes 2025.
- Utstillingen «Tre og tro gjennom 1000 år». Utstillingsarbeidet er organisert med en utstillingsgruppe, med frivillige og ansatte. Det har i 2024 vært lagt vekt på definering av innhold i utstillingen med temaer, tekster og gjenstander. Utstillingsprosjektet er reorganisert og styrket med interne ressurser for intensivt arbeid i 2025 etter tildeling av midler. Det er gjort erfaringsinnhenting fra utstillingsprosjekter fra andre museer for å legge opp en best mulig videre prosess for arbeidet.
- Urnes-seminar. Som en del av å legge det faglige fundamentet for utstillingen arrangeres det årlig ett eller flere digitale seminarer med ressurser fra fag - og forskningsmiljøer. Årets Urnes-seminar (april) hadde følgende temaer: «Urnesstilens håndverk»/» Adolph Tidemand og stavkirken»/» Penger og perspektiver – verdensarv ved Lustrafjorden»/» Middelalderen i monter: Erfaringer fra Under jorden ved Bergen Museum».
- Prosjekt «Urnesmadonnaen i den digitale skyen». 3D-skan av Urnesmadonnaen og rester av alterskap fra Urnes i samarbeid med Kulturhistorisk museum UiO og Universitetsmuseet i Bergen. Tildelt prosjektmidler fra Miljødirektoratet.

BÆREKRAFT

Arbeidet for gjenbruk og bærekraft har vært Fortidsminneforeningens kongstanke gjennom 180 år. Dette tydeliggjør vi gjennom en rekke prosjekter.

Fortidsminneforeningen har i 2024 videreført sitt arbeid med å fremme energieffektivisering (ENØK), bærekraft og sirkulærøkonomi i bygningsvernet, gjennom et bredt spekter av samarbeid og prosjekter.

Løpende rådgivning

Samarbeidet med KA (Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon) om ENØK-rådgivning for kirkebygg har fortsatt gjennom året, med mål om å styrke forvaltningen av kirkebygg på en energismart og bevaringsvennlig måte.

Bygningsverntjenesten i Vestfold har integrert ENØK-rådgivning som en fast del av sitt tilbud, noe som bidrar til økt bevissthet og kunnskap hos eiere av eldre bygg i regionen.

Rådgivningstjenesten for huseiere i tidligere Viken, et samarbeidsprosjekt med tidligere Viken fylkeskommune, har gått inn i en ny fase. I 2024 ble det arrangert en rekke ENØK-kurs for huseiere, med temaer som bygningsfysikk, konkrete tiltak og kostnadsanalyser. Målet har vært å styrke huseiernes bestillerkompetanse og gi dem praktiske verktøy for å ta bærekraftige og informerte valg ved energioppgradering. Kursene ble gjennomført i kommunene Drammen, Nore og Uvdal, Fredrikstad, Mysen, Roa og Asker. Tilsvarende kurs ble også holdt i Haugesund, etter initiativ fra Haugalandmuseet.

Øvrige prosjekter

I samarbeid med «Lys i Gamle Hus» ble det gjennomført en mulighetsstudie på Kvitsøy, hvor en kombinerte vurdering av istandsetting med energieffektiviserende tiltak. Studien fungerer som et pilotprosjekt, og vil kunne danne grunnlag for en «best practice»-modell for tilsvarende bygg.

Internasjonalt har foreningen samarbeidet med Slöjd & Byggnadsvård i Sverige og Kuldiga restaureringssenter i Latvia, med støtte fra Nordisk ministerråd. Samarbeidet har resultert i oppstarten av kunnskapsbanken «Sustainable Upgrading of Old Buildings», en ressurs rettet mot eiere av eldre hus som søker inspirasjon og eksempler på gode og bærekraftige løsninger for vedlikehold og oppgradering. Det arbeides videre med å videreutvikle og utvide kunnskapsbanken i tiden framover.

Politikk og policy-utvikling

Fortidsminneforeningen har i 2024 deltatt i Riksantikvarens klimanettverk, som en del av vårt engasjement for å utvikle felles løsninger og bidra med faglig innsikt i klimarelatert kulturminnevern.

Fortidsminneforeningen har også engasjert seg i politiske prosesser, blant annet ved å gi innspill til revisjonen av energimerkeordningen. Dette arbeidet har vært støttet av masterstudent Solvor Gjerde (ingeniør i arkitektur og byggteknikk, NMBU, Ås), som har bidratt med faglig underlag og innspill. Foreningen ga også innspill til Høyres 22 handlingspunkter for sirkulærøkonomi.

Slåttedugnad

For fjerde arrangerte foreningen slåttedugnad på Abborhøgda, også denne gang i samarbeid med DNT Finnskogen og Omegn samt Barnas Turlag. 25 personer deltok i det viktige arbeidet for å bevare det store biologiske mangfoldet i dette fredede kulturlandskapet. Barna fikk være med på natursti og oppleve det livlige møtet mellom maskotene Turbo og Fortimus, og deltok i selve slåttearbeidet. Gjennom slåttedugnaden er vi i gang med å bygge fundamentet for det vi ønsker Abborhøgda skal bli, en sosial møteplass som skaper fellesskap på tvers av generasjoner.

Bærekraftig turisme

På bakgrunn av rekordhøyt besøk ved Urnes og ved Hopperstad i 2023 ble det i samarbeide med Sogn og Fjordane avdeling iverksatt tiltak for mer bærekraftig besøksforvaltning i 2024.

Cruiseturismen var spesielt krevende med store mengder samtidige besøkende som utfordret kapasiteten i stavkirka, guidetjenesten og infrastruktur som vei, parkering mm. I begge kirkene ble det satt tak på antallet besøkende pr. gruppe, begrensning til én bussgruppe pr. time og bortfall av grupperabatt. Det resulterte i en forbedret besøkssituasjon i 2024.

Lokalbefolkningen på Ornes har uttrykt at de er godt fornøyde med forbedringene. Tiltakene ved Urnes vekket oppmerksomhet både i media og reiselivet, og har blitt et eksempel til etterfølgelse for andre. Det er innført regulerende tiltak som ivaretar tålegrenser og kvalitet i besøksopplevelsen både ved Borgund, Urnes og Hopperstad.

Urneshagen

Dette er et delprosjekt i etableringen av Urnes verdensarvsenter hvor det er nedsatt en arbeidsgruppe av lokale i Luster, frivillige og ansatte i FMF og ansatte i Luster kommune. Det holdes fire årlige felles møter, i tillegg til innsats rundt aktiviteter og arrangementer. Målet er å bruke kulturmiljøet som en kunnskaps- og opplevelsesressurs og bidra til bærekraftig turisme. Prosjektet omfatter utvikling av en besøkshage ved senteret og bruk av kulturlandskapet på Ornes.

I 2024 har Urnes vært en del av «Barnas blomstereng»-prosjektet i regi av Norsk Botanisk Forening, i samarbeid med nærskolen i Solvorn, det er opprettet tilknytning til det hagehistoriske nettverket Schüblers hage som er drevet av interesseorganisasjonen KVANN og det er utarbeidet planer for en vandresti med formidling knyttet til 200-årsjubileet for utvandringen til Amerika i 2025, der det også er søkt Thon-stiftelsen om midler til dette og til videreutvikling av «Urneshagen».

Stille poesisti

Dette var et hovedprosjekt for «Urneshagen» i 2024 med etablering av en vandresti beriket med naturdikt. Den gir et ekstra tilbud til besøkende som en del av en bærekraftig besøksforvaltning. Det ble utarbeidet et overordnet konsept der bærekraftig bruk av kulturlandskapet var vektlagt både i tilrettelegging av stien, materialbruk og informasjon til besøkende.

Rettighetsavklaringer for bruken av dikt ble gjort med forlag og forfattere. En egen grafisk profil ble utviklet for stien og tatt inn i alt markedsmateriell. Det ble laget en artikkel for Fortidsvern og film om «Stille poesisti» i samarbeid med kommunikasjonsavdelingen. Stien ble åpnet med et arrangement under «Villblomstenes dag». Poesistien har blitt godt mottatt av både lokalbefolkning og besøkende til Urnes.

Foto: Cathrine Lillo-Stenberg

Foto: Hedvig Idås

Slåttedugnad på Abborhøgda / En av opplevelsene langs poesistien ved Urnes stavkirke / Daglig leder Marit Vølle ønsker velkommen til en ny sesong ved Borgund stavkirke.

Siste innspurt når tre
deler av Urnesportalen
skal sammenføyes for avduking av
rekonstruksjonen i september 2024.

FORSKNING OG FAGUTVIKLING

Forskning og prosjekter knyttet direkte til egne eiendommer har stått sentralt i formidlingen gjennom 2024. Blant høydepunktene er fullførelsen av «Treets mester», bok om Rødven stavkirke og seminar om Munkeby kloster.

Rekonstruksjon av Urnesportalen

I september 2024 ble rekonstruksjonen av Urnesportalen ferdigstilt, som resultat av det flerårige prosjektet «Treets mester». Portalen skal være en del av utstillingen i verdensarvsenteret. Et hovedmål i prosjektet har vært å samle ny kunnskap om portalen gjennom håndverksforskning fra et treskjærerperspektiv, med utforskning av 1000-tallets verktøy og teknikker.

Arbeidet har vært delt mellom tre ulike verksteder for å sikre fagdiskusjoner og kunnskapsutveksling: Treskjærerverkstedet AS på Fornebu, Motved AS på Dovre og AKS Auskin Kreative Senter i Vuku. En uke i september var alle samlet i Ornes båtbyggeri for å skjære ferdig de siste detaljene og føye portaldelene sammen.

Rekonstruksjonen ble avduket 22. september på en familiedag på Ornes. Det ble et fullsatt arrangement i Ornes båtbyggeri, i samarbeid med Luster kommune/Verdensarvforum. Foreningens styreleder Trude Knutzen Knagenhjelm holdt tale, mens Henning Optun Skagen sto for selve avdukingen, som representant for den oppvoksende generasjonen på Ornes. Prosjektleder Linn Willetts Borgen ledet en samtale med treskjærerne, der de fortalte om den rekonstruerte portalen og hvilke observasjoner og refleksjoner de har gjort seg i løpet av prosjektet.

Munkeby kloster

Økt kunnskap om middelalderklostre var et av målene med seminaret Middelalderens kloster i Norge: Nytt fokus på Munkeby kloster, et samarbeid mellom Fortidsminneforeningen, Den norske historiske forening, Trøndelag og Middelaldersenteret ved NTNU. Munkeby klosterruin i Levanger er en av foreningens fire klosterruiner og er gjennom de siste tiårene restaurert med midler fra Riksantikvaren og fylkeskommunen. Seminaret var slik også en markering av ferdigstillingen av dette arbeidet.

Interesserte på Nord Universitet Røstad fikk servert ni foredrag med ulike temaer knyttet til Munkeby, cistercienserordenen og nyere forskning på norske middelalderkloster. Særlig interessant var det å høre den katolske biskopen Erik Varden, selv cisterciensermunk, sine refleksjoner omkring klosterlivet før og nå. En nyoversettelse av pavebrevet fra 1475, den eneste sikre kilden som omtaler klosteret på Munkeby, ble også presentert. Oversettelsen er gjort av studenter ved NTNU og kan forhåpentligvis bidra til fornyet interesse for klosterforskning ved universitetene.

Bok om Rødven stavkirke

Etter at det sommeren 2023 ble arrangert et såkalt «grubleseminar» ved foreningens stavkirke i Rødven i Romsdal, har en tverrfaglig gruppe bestående av 15 forskere arbeidet videre med observasjoner fra bygningen og annet kildemateriale, for å samle resultatene i bokform. I januar 2024 ble det tatt prøver til dendrokronologisk datering og karbondatering. Undersøkelsene viste at kirken er både eldre og yngre enn tidligere antatt. Mens rammeverket i sin nåværende form ser ut til å være bygget av trær felt på 1590-tallet, kan de eldste gjenbrukte delene være felt på begynnelsen av 1100-tallet eller enda tidligere.

Undersøkelsene har gitt ny kunnskap om stavkirkens bygningshistorie, plassering i landskapet, innredning og bruk, som er presentert i boken Rødven stavkirke. Vinteren 2024 ble boken lansert med arrangementer i Molde og Rødven. Boken er utgitt i samarbeid mellom Romsdalsmuseet, Instituttet for sammenlignende kulturforskning og Fortidsminneforeningen.

Olavshaugen

I 2024 er det gjennomført møter og samlinger i den felles arbeidsgruppen som er opprettet med Museene Arven. Den skal utarbeide et faglig grunnlag for hvordan Olavshaugen på Stiklestad skal tilrettelegges og formidles frem mot 1000-årsjubileet i 2030, med den nedgravde NS-bautaen som én komponent.

Det er gjennomført to seminarer i regi av arbeidsgruppen. 23. august ble det arrangert en fysisk samling på Stiklestad, med tema Hvordan formidle omstridt kulturarv. Her bidro forskere innen minneteori, ekstremismeforskning og krigens kulturminner med sine perspektiver, fulgt av diskusjoner.

17. oktober ble det arrangert et digitalt seminar med tema Olavshaugen i landskapet, der Olavsstøtten ble satt inn i en bredere ramme, både knyttet til hva man vet om hendelsene i 1030, Stiklestad som pasjonslandskap i middelalderen, besøkenes møter med historiske landskaper og planene for fysisk tilrettelegging på Stiklestad frem mot 2030.

Trearkitektur i Japan og Norge

NTNU og Fortidsminneforeningen arrangerte fagseminaret Preservation of wooden architecture in Japan and Norway i Oslo, der en delegasjon av forskere fra universitetene i Kyoto, Osaka og Tokyo bidro med innlegg om forvaltningen av trearkitektur i Japan, i samspill med perspektiver fra det norske fagmiljøet.

Målet var å knytte faglig kontakt, og samle perspektiver på hvilke utfordringer bygninger av tre står ovenfor, hvordan de er blitt vedlikeholdt, forvaltet og restaurert, håndverkets rolle i bevaring, og hvordan moderne verktøy for dokumentasjon kan brukes i forskning og forvaltning.

Internasjonalt kurs i trekonservering

Det internasjonale kurset i trekonservering (ICWCT) arrangeres annet hvert år av Riksantikvaren, ICCROM og NTNU. I 2024 hadde kurset 22 deltakere fra 18 land, og en av deltakerne var Christina Ljoså, rådgiver i Fortidsminneforeningen. Kurset går over åtte uker, digitalt og fysisk, med forelesninger, praktiske oppgaver og befaringer rundt om i Norge. Turen gikk blant annet til to av Fortidsminneforeningens eiendommer; stavkirkene Urnes og Borgund.

Moster-jubileet

Moster 2024 markerte 1000-årsjubileet for innføringen av kristenretten i Norge. 28. mai til 2. juni var det jubileumsuke på Moster med spesielt oppmerksomhet mot barn og unge. Foreningen hadde i forkant av jubileet fått laget et eget Fortimushefte.

Moster gamle kirke hadde i forkant av jubileet gjennomgått viktig vedlikehold og var klar for jubileumsfeiringen. I kirken ble det blant annet arrangert gudstjenester, forelesninger, omvisninger og verdisamtaler. Hovedstyreleder Trude Knutzen Knagenhjelm og daglig leder fra Hordaland avdeling, Ida Pettersen, deltok på vegne av Fortidsminneforeningen.

Foto: Hedvig Idås

Urnes stavkirke var på reiseprogrammet til deltakerne på det internasjonale kurset i trerestaurering, her møtt av Ola H. Fjeldheim. / Omslaget til den nye boken om Rødven stavkirke. / Olavsstøtten på Stiklestad. / Deltakerne på seminaret om middelalderklostre fikk også oppleve Munkeby klosterruin.

KOMMUNIKASJON OG MEDIER

Fortidsminneforeningens viktigste kommunikasjonskanaler er Fortidsvern, Årboken, Facebook og Instagram. I tillegg får foreningens aktiviteter bred dekning i tradisjonelle medier.

Tradisjonelle medier

Synlighet i tradisjonelle medier var også i 2024 god. I snitt blir Fortidsminneforeningen nevnt 2,7 ganger daglig (966 ganger totalt), og medieomtalen fordeler seg jevnt gjennom året. Dette er en nedgang på 2 prosent fra 2023, men publikumsrekkevidden har økt med hele 40 prosent. Dette skyldes at vi har vært mer synlig i brede medier som NRK. Synligheten er resultat av foreningens brede aktivitet over hele landet, takket være leserinnlegg, omtale av vernesaker, håndverkskurs, arrangementer ved eiendommene, kunstprosjekter og mye mer. Vi har også klart å løfte flere viktige saker i foreningens arbeid inn i riksmediene, blant annet «Treet Mester», Urnes verdensarvsenter, bærekraftig reiseliv, flere saker om foreningens prosjekter på Røst og overtakelsen av Demokratihuset Sigholts Minde i Arendal.

Sosiale medier

Facebook er fortsatt foreningens største kanal, med nær 50.000 følgere totalt, fordelt på @fortidsminneforeningen (økning med 3 264 til 31 546 følgere) og @lysigamlehus (økning på 1 232 til 16 640 følgere). Instagram har sterkest økning, med over 10 000 nye følgere samlet på @fortidsminneforeningen (økning med 853 til 11 352 følgere) og @lysigamlehus (økning på 9 483 til 26 356 følgere). I tillegg kommer rundt 50 kontoer drevet av fylkesavdelinger og lokallag, som samlet danner et godt nettverk og som øker foreningens synlighet i sosiale medier. Som eksempel har Aust-Agder lokallag med over 2.400 følgere på Facebook oppnådd sterk synlighet gjennom jevnlig oppdateringer, gode bilder og engasjerende formidling av lokale kulturminner og arrangementer. Fortidsminneforeningen klarte også å «gå viralt» med en video om tjæremilebrenning i Brumunddal våren 2024: Filmen er blitt sett over 870 000 ganger!

Lysdugnad

14. desember markerer foreningen og frivillige over hele landet den årlige lysdugnaden, der alle kan delta ved å bruke emneknaggen #lysigamlehus og tagge @lysigamlehus. Dagene rundt ser vi en markant økning i rekkevidde og engasjement for bygningsvern.

Fortidsminneforeningen.no

I 2024 ble nettsiden besøkt av totalt 133 759 unike brukere 303 683 ganger der Fortidsvern-artikkelen «Forvandlingen i Vestregata» fra Tromsø var den mest leste saken med 8117 unike lesere.

Våre publikasjoner

Foreningens medlemsblad Fortidsvern hadde fire utgaver i 2024. Vi ser at interessen for bladet er stabil, og at det oppleves som en markør av foreningens verdier og formål.

Utgivelse av boken *Rødven stavkirke*, basert på forskning med utgangspunkt i et grubleseminar med et bredt felt av forskere i 2023.

En ny utgave i serien om barnemaskoten Fortimus - flaggermusa med supervernkrefter: *Fortimus og fetter Fender på historiske Moster*.

Årboken, vår vitenskapelige publikasjon, hadde i 2024 *Vendepunkter i kulturminnevernet* som tema.

INTERNASJONALT SAMARBEID

Å knytte internasjonale kontakter innen bygningsvern og temaet bærekraft er blant Fortidsminneforeningens prioriteringer.

Nettverket Den Nordiske Trebyen

Nettverket er et forum for de som er interessert i den historiske, nordiske trebyen og fremmer samarbeid, idéutveksling og nettverksbygging. Det er et samarbeidsprosjekt mellom de nordiske landene, med et styre hvor alle landene er representert. Nettverket henvender seg særlig mot arkitekter, ansatte hos byantikvarer, trebykommuner og organisasjoner med interesse for trebyer. Styreleder og sekretariat går på rundgang, hvor Norge nå har sekretariatet. Fortidsminneforeningen støtter nettverket og dets arbeid, og bidrar til tilrettelegging for arrangementer og faglig kunnskap.

Som en del av denne støtten er Theodor Geelmuyden en del av sekretariatet, som har ansvaret for planlegging av arrangementer, kommunikasjon og drift av nettverket. I 2024 hadde nettverket to webinarer med temaene Kulturminnevern, miljøvern, fortetting og randsoner og Ny teknikk i historisk trebymiljø. I september ble det arrangert en tredagers konferanse i Åbo, Finland med temaet Gård och stadsrum.

Fagsamarbeid med Stirling University

Gjennom arbeidet med minneteoretisk tilnærming til formidling av Olavshaugen og samarbeidet med NIKU, har museum- og eiendomsavdelingen blitt satt i kontakt med sentrale forskere innen kulturarvfeltet ved Stirling-universitetet i Skottland. Det har vært et møte med professor Siân Jones fra Stirling og Torgrim Sneve Guttormsen fra NIKU med presentasjon av forskning rundt sosial verdi av kulturarvsteder og et pågående prosjekt med National Trust for Scotland. Det er intensjon om videre samarbeid og konkret et besøk i Skottland.

EØS-samarbeid om materialbank

I 2024 inngikk Fortidsminneforeningen et samarbeid med Slöjd & Byggnadsvård i Sverige og Kuldīga bygningsvernsenter i Latvia om å etablere en kunnskapsbank om bærekraftig oppgradering, tilgjengelig på Fortidsminneforeningen.no. Prosjektet er finansiert av Nordisk ministerråd.

Styrets beretning for 2024

Virksomhetens art og sted

Fortidsminneforeningen har som formål å arbeide for bevaring av vårt lands verneverdige kulturminner, samt å skape allmenn forståelse for verdien av disse. Foreningen skal være den ledende frivillige organisasjonen i det norske kulturminnevernet. Hovedoppgavene er å forvalte egneide historiske eiendommer, arbeide for å styrke tradisjonshåndverket og bygningsvernet, engasjere oss i lokale vernesaker og påvirke kulturminnepolitikken i Norge.

Organisasjonens hovedkontor er i Dronningensgt 11, i Oslo.

Redegjørelse for årsregnskapet

I 2024 har organisasjonen hatt samlede inntekter på kr71.559.810. Kostnadene var på kr 69.748.306. Resultat før resultatdisponering ble kr 1.818.026. Resultatet er kr 3.866.342 svakere enn i 2023.

Det settes av kr 978.846 til vedlikeholdsfondet, og kr 839.180 overføres til egenkapital. Egenkapital etter årsoppgjørdisposisjoner vil være kr 19.313.324.

Organisasjonen har fått 10mNOK i driftsstøtte, hvorav 5,2mNOK er til foreningens museumsdrift.

Organisasjonen har en vesentlig del av sin inntekt fra prosjekter knyttet til eiendommene. Disse inntektene går stort sett til vedlikehold og tilpasning til bruk, som også inkluderer kurs og kompetanseutvikling innenfor tradisjonshåndverk. Samlede inntekter til prosjekter var i 2024 på 41,6mNOK.

Netto resultat for drift av Borgund og Urnes er på til sammen 4mNOK.

I løpet av 2024 har Fortidsminneforeningen fått tilsagn om til sammen 53mNOK fra Kultur- og likestillingsdepartementet. Sammen med tilsagn fra Luster kommune og forventede bidrag fra Vestland fylkeskommune er tyngden av finansiering klar til realisering av verdensarvsenteret *Urneskilen* i tilknytning til Urnes stavkirke. Prosjektering og utvikling av prosjektet er startet, og det tas sikte på å intensivere arbeidet med realisering gjennom året. Vi håper å kunne åpne senteret for publikum i 2028.

Det arbeides videre med finansiering av bygningsmassen, og med å se på mulighetene til å skape rotasjon i eiendomsporteføljen.

Fortsatt drift

Regnskapet er utarbeidet under forutsetning om fortsatt drift, og Hovedstyret finner at forutsetningen for dette er til stede.

Styring av finansiell risiko

Fordi prosjektfinsieringen er såpass stor andel av totaløkonomien, vil organisasjonen også være sårbar for store endringer i tilgang på finansiering. Fortidsminneforeningen har vokst over de siste årene, og forventer fortsatt økning i behov for organisasjonens kompetanse. Til tross for at det blir mer konkurranse om prosjekter, ser Hovedstyret positivt på den videre utviklingen.

Likviditeten ved utgangen av året er tilfredsstillende, og tilskudd til prosjekter vil bidra til at den også bør holde seg slik gjennom året. Det vil ellers være en utfordring at tilskudd til en del prosjekter utbetales ved prosjektslutt, og bidrar dermed til at likviditeten blir mer anstrengt.

Organisasjonen har lite rentebærende gjeld.

Varebeholdningen er oversiktlig, og risiko er i hovedsak knyttet bøker og andre salgsartikler i Dronningens gt. Artiklene er salgbare, men har lav omløpshastighet. Varebeholdningen ved besøkeiendommene anses som kurant.

Ledelsen har ellers ikke identifisert vesentlig finansiell risiko. Utestående pantekreditt er kr 0 pr 31.12., og det er ingen vesentlige fordringer som vurderes som usikre.

Arbeidsmiljø

Arbeidsmiljøet anses som godt. Det ble høsten 2024 igangsatt et arbeid med å gjennomføre en medarbeidertilfredshetsundersøkelse, og denne ble gjennomført i februar 2025. Resultatene tyder på at organisasjonen er en god arbeidsplass.

Det har ikke blitt registrert arbeidsulykker.

Sykefraværet har vært på 2,9%, som er 1,3 prosentpoeng lavere enn 2023.

I nevnte undersøkelse av arbeidsmiljø fremkommer det at ingen av de faste ansatte har opplevd mobbing, trakassering eller diskriminering i løpet av siste 12 måneder. 2/3 av de ansatte vet hvordan det skal varsles. Dette arbeidet følges opp gjennom 2025.

Organisasjonen er medlem i Abelia, og er regulert gjennom Funksjonæravtalen – Negotia.

Likestilling og diskriminering

Organisasjonen har ved utløpet av 2024 til sammen 29 ansatte, fordelt på 24,75 årsverk.

Av disse er 20 ansatte fordelt på 16,7 årsverk kvinner, og 9 personer fordelt 8,05 årsverk er menn.

Organisasjonen har i 2024 også sysselsatt en rekke omvisere og deltidsansatte i mindre stillinger knyttet til besøkeiendommer og kirker. Av disse var 18 kvinner og 16 menn.

Hovedstyret består av til sammen 4 kvinner og 2 menn, hvorav kvinnelig styreleder. Ansattevalgt representant er kvinne.

Påvirkning av det ytre miljø

Organisasjonen driver ikke virksomhet som forurensar det ytre miljø.

Oslo, 19.03.25

Trude Knutzen Knagenhjelm
Hovedstyreleder

Ole Jakob Holt
Nestleder Hovedstyret

Helge Roar Dalen
Hovedstyremedlem

Eline Holdø
Hovedstyremedlem

Anne Marit Noraker
Hovedstyremedlem

Merethe Skjelfjord Kristiansen
Ansattevalgt hovedstyremedlem

Ola H. Fjeldheim
Generalsekretær

This documents contains 3 pages before this page
Dokumentet inneholder 3 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 3 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 3 sider før denne side

Detta dokument innehåller 3 sidor före denna sida

Helge Roar Dalen
Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen
b5cbdbdd-eef9-45d5-88ea-609cf6bf2384 - 2025-03-26 08:53:46 UTC +02:00
BankID - ca53caba-07d0-46c2-b0d3-4ef5ed138892 - NO
Authority to sign - Asemavaltuuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Merethe Skjelfjord Kristiansen
Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen
dc2e0581-b070-43ea-9560-02456bfb51b - 2025-03-26 11:50:28 UTC +02:00
BankID - b958a343-5e48-4b6f-8ed5-63404c282bc4 - NO
Authority to sign - Asemavaltuuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Eline Holdø
Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Eline Holdø
9f92625c-b360-4b0a-92ce-530418b21809 - 2025-03-26 12:21:36 UTC +02:00
BankID - 1527eabd-6ee4-4f82-8560-9c93b0b66653 - NO
Authority to sign - Asemavaltuuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Ola Harald Fjeldheim
Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen
1505eb33-38be-4bd7-a1fe-2ef3b9f51122 - 2025-03-26 15:15:57 UTC +02:00
BankID - 19094c8e-fd2d-46fd-af51-10d067fd948b - NO
Authority to sign - Asemavaltuuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Ole Jakob Holt
Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen
98fe3dfd-2420-476f-afc7-8df19f4a16cb - 2025-03-28 10:25:03 UTC +02:00
BankID - 81f81131-9af5-4e62-8549-e4777e94160e - NO
Authority to sign - Asemavaltuuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Anne Marit Noraker
Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen hovedstyret
7255a8de-8f7c-4221-84ef-49aafc177569 - 2025-03-28 16:26:33 UTC +02:00
BankID - 153ea332-1b0a-4498-b426-01a925f926a6 - NO
Authority to sign - Asemavaltuuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Trude Knutzen Knagenhjelm
Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen
4a987453-1d1d-4418-95fd-f31a794a9dc6 - 2025-03-31 10:40:13 UTC +03:00
BankID - 465b5e48-1044-4337-a134-cc42fcdc74b9 - NO
Authority to sign - Asemavaltuuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

authority to sign	asemavaltuuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	himenkirjoitusoikeus	firmapteckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

RESULTAT

Fortidsminneforeningen

	Note	2024 Regnskap	2024 Budsjett	2024 Budsjettavvik	2023 Regnskap
Driftsinntekter og driftskostnader					
Driftsstøtte	1	10 005 000	9 853 000	152 000	9 656 345
Medlemskontingent	2	2 776 653	2 691 500	85 153	2 671 371
Gaver og annen støtte	3	100 338	150 000	-49 662	10 110 264
Refusjon MVA	4	3 541 777	2 400 000	1 141 777	2 362 805
Annen driftsinntekt	5	173 978	250 000	-76 023	282 665
Salgsinntekter	6	40 135	60 000	-19 865	75 923
Annonse salg publikasjoner		325 650	200 000	125 650	250 100
Innbetalt til felles vedlikeholdsfond	7	521 562	200 000	321 562	174 930
Prosjekttilskudd	8	41 605 425	10 871 940		41 946 025
Driftsinntekter Borgund	9	8 907 436	7 844 100	1 063 336	7 801 628
Driftsinntekter Urnes	9	1 510 142	1 943 000	-432 858	1 983 159
Driftsinntekter Buskerudeiendommene	9	1 169 429	1 190 000	-20 571	930 961
Driftsinntekter Rørosgårdene	9	271 811	300 000	-28 189	238 777
Driftsinntekter Garnisonsykehuset	9	440 475	516 000	-75 525	408 511
Driftsinntekter Jorderik	9	170 000	230 000	-60 000	
SUM DRIFTSINNTEKTER		71 559 810	38 699 540	2 126 785	78 891 464
Prosjektkostnader Org/Museum	8	24 441 870			29 844 514
Prosjektkostnader Avd Bygningsvern lønnskost..	8	6 747 979	7 474 815		6 110 344
Prosjektkostnader Avd Bygningsvern andre kostn.	8	11 035 673	3 893 381		5 999 535
Prosjektadministrasjon	8	-215 871	-400 000	184 129	-603 203
Forsikringer	10	666 977	655 000	-11 977	659 946
Husleie	11	449 620	510 000	-60 380	407 040
Strøm	12	61 855	100 000	-38 145	113 072
Renhold og renovasjon	13	305 100	260 000	45 100	280 667
Øvrig drift	14	2 722 876	2 434 952	287 924	2 011 114
Varekostnad	15	65 054	150 000	-84 946	337 103
Kostnader publikasjoner	16	1 484 272	1 135 000	349 272	1 779 783
Overføringer til avdelingene	17	951 956	1 077 000	-125 044	1 570 354
Verdinedskrivning eiendom (Jorderik)		-	-	-	3 596 557
Lønn og annen personalkostnad	18	9 773 475	10 502 553	-729 078	9 458 530
Revisjon, regnskap, juridisk hjelp	19	782 128	856 667	-74 539	820 594
Reise styret og administrasjon		542 728	480 000	62 728	489 498
Representantskapsmøte		606 398	800 000	-193 602	864 262
Leder- og stabsmøte		101 192	100 000	1 192	90 162
Faglig utvikling ansatte		54 834	60 000	-5 166	81 984
Arrangementer og kurs		62 949	20 000	42 949	108 019
Avskrivinger	20	212 636	248 000	-35 364	357 973
Kostnader knyttet til felles vedlikeholdsfond		242 716	200 000	42 716	51 094
Tap på fordringer		-	-	-	-
Gebyrer		86 192	30 000	56 192	88 070
Driftskostnader Borgund	9	4 980 966	5 045 876	-64 910	4 752 491
Driftskostnader Urnes	9	1 451 337	572 000	879 337	1 684 993
Driftskostnader Buskerudeiendommene	9	1 086 914	1 440 220	-353 306	1 032 233
Driftskostnader Rørosgårdene	9	315 648	319 234	-3 586	359 151
Driftskostnader Garnisonsykehuset	9	514 962	450 510	64 452	436 977
Driftskostnader Jorderik	9	215 868	80 000		
SUM DRIFTSKOSTNADER		69 748 306	38 495 208	259 903	72 782 859
DRIFTSRESULTAT		1 811 505	204 332	1 866 882	6 108 605
Finnansinntekter og kostnader					
Annen renteinntekt		21 193		21 193	801
Annen rentekostnad		-14 672		-14 672	-425 039
RESULTAT AV FINANSPOSTER		6 521		6 521	-424 238
ÅRSRESULTAT		1 818 026		1 873 403	5 684 367
Overføringer og disponeringer					
Overføring til vedlikeholdsfond	25	978 846			123 836
Overføring til egenkapital	25	839 180			5 560 532
Sum disponert		1 818 026			5 684 368

Balanse

Fortidsminneforeningen

EIENDELER	Note	2024	2023
Anleggsmidler			
1150 Tomt Urnes		361 525	361 525
1171 Lillingstonheimen		69 374	74 677
1173 Karusbakken		375 135	397 201
1174 Gamlebanken Lærdal		44 704	47 246
1170 Besøkssenter Borgund Stavkirke		748 562	723 903
1175 Kvernes videoovervåking sanlegg		623 202	934 803
1180 Garnisonsykehuset		3 892 789	4 134 428
Eiendommer sum	20	6 115 290	6 673 783
Inventar, kontormaskiner, nettside	20	573 411	676 076
SUM ANLEGGSMIDLER		6 688 702	7 349 859
Omløpsmidler			
Jorderik - eiendom for videresalg	20	12 900 000	12 900 000
Husbruk - istandsetting for videresalg	21	12 237 464	8 284 233
Bankinnskudd og kontanter	22	7 220 349	9 267 720
MVA til gode		22 267	-
Kundefordringer	23	175 440	359 511
Andre fordringer	23	1 110 584	931 239
Varebeholdninger	24	1 431 358	1 147 631
Periodisering av prosjektmidler	8	202 742	-
SUM OMLØPSMIDLER		35 300 203	32 890 333
SUM EIENDELER		41 988 906	40 240 192
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital			
Vedlikeholdsfond søkbare midler	25	1 597 243	618 397
Annen egenkapital	25	17 716 080	16 876 901
SUM EGENKAPITAL		19 313 324	17 495 298
Kortsiktig gjeld			
Skyldig skatt og arbeidsgiveravgift	26	1 690 101	1 654 160
Leverandørgjeld	27	4 149 093	5 798 424
Påløpt lønn, feriepengar og arbeidsgiveravgift	28	3 457 479	2 665 498
Husbruk periodisering annen finansiering	21	1 376 880	837 980
Husbruk kreditt UNI	21	11 209 584	8 209 584
Annen kortsiktig gjeld	29	792 444	816 613
Periodisering av prosjektmidler		-	2 762 634
SUM KORTSIKTIG GJELD		22 675 580	22 744 893
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		41 988 906	40 240 192

Oslo, 19. mars 2025

Trude Knutzen Knagenhjelm
Hovedstyreleder

Ole Jakob Holt
Nestleder Hovedstyret

Helge Roar Dalen
Hovedstyremedlem

Eline Holdø
Hovedstyremedlem

Anne Marit Noraker
Hovedstyremedlem

Merethe Skjelfjord Kristiansen
Ansattvalgt hovedstyremedlem

Ola H. Fjeldheim
Generalsekretær

Noter til regnskapet for 2024

Regnskapsprinsipper og virkninger av prinsippendringer

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med god regnskapsskikk for små foretak.

Prinsipper for inntektsføring og kostnadsføring:

- Foreningen har lagt transaksjonsprinsippet til grunn for regnskapsføring og måling. Inntektene er resultatført når de er opptjent og utgiftene er kostnadsført i samme periode som tilhørende inntekter.

Hovedregel for vurdering og klassifisering av eiendeler:

- Eiendeler ment til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Øvrige eiendeler er klassifisert som omløpsmidler.
- Fordringer som skal tilbakebetales innen et år fra etableringstidspunktet er uansett klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er samme ettårs grense lagt til grunn. Foreningen har ingen gjeld som forfaller senere enn 5 år etter regnskapsårets utgang.
- Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost, men nedskrevet til virkelig verdi når verdifallet ikke forventes å være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives etter en fornuftig avskrivningsplan. Omløpsmidler er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi.

Varige driftsmidler:

- Varige driftsmidler er vurdert til historisk kostpris etter fradrag for avskrivninger.

Fordringer:

- Utestående fordringer er bokført til pålydende beløp redusert for påregnelig tap. Avsetning til tap er foretatt på grunnlag av individuell vurdering.

1. Driftstilskudd

Fra KLD:

Adm/org:	4 785 000
Museum og eiendom:	5 220 000

2. Medlemskontingent

Antall 31.12.24

Medlem m. årbok/FV	4449
Medlem m. FV	2029
Medlem u. publ	1132
Ungdom/student m. FV	217
Ungdom/student m. årbok/FV	229
Bedrift	33
Kampanje	253
Kampanje student	57
Æresmedlem	2
Livsvarig	47
Livsvarig, første år	1
Gratis (inkl. gratis ungdom/stud)	144
	8593

Innbetalt medlemskontingent er tot kr 4.566.178 – overført til fylkesavdelinger kr 1.789.525.

3. Gaver og annen støtte

Bidrag fra private givere

4. Refusjon av mva

Kompensasjon etter søknad for merutgifter i 2023

5. Annen driftsinntekt

Viderefakturert fylkesavdelinger for rep.møte 2024

6. Salgsinntekter

Salg av bøker, trykksaker og suvenirer/profileringsartikler i Dronningens gate

7. Vedlikeholdsfond

Innbetalt ihht forvaltningsavtaler for eiendommene – utbetalt omsøkte midler, avsatt til øremerket egenkapital søkbare midler.

8. Prosjekter

Noten gjelder flg. poster i regnskapet: Prosjektstøtte, prosjektadministrasjon og prosjektkostnader. Udisponerte prosjektmidler/lagt ut for prosjektkostnader er overført til neste år.

Adm/org

Inntekter

Prosjektmidler videreført fra 2023	1 098 114
Prosjekttilskudd 2024	1 017 291
Prosjektkostnader videreført til 2025	985 124
Sum bokført prosjektmidler adm/org	3 100 529

Kostnader:

Kulturminner for alle	926 375
Lys i gamle hus	1 774 593
Boken om Y-blokka	210 175
Verneprisen	176 759
Sum bokførte prosjektkostn. adm/org	3 087 902

Museum og eiendom:

Inntekter:

Prosjektkostnader videreført fra 2023	5 460 047
Prosjekttilskudd 2024	26 251 730
Prosjektmidler videreført til 2025	39 891
Sum bokført prosjektmidler eiendom	20 751 792

Kostnader:

Finnesloftet skilting	2 906
Holdhus istandsetting og tjæring	2 690 030
Hopperstad servicebygg	550 000
Hustad kirkebevaringsfondet	113 690
Hustad tilstandsvurdering	99 900
Kvernes - slukkeanlegg/deteksjon	1 655 209
Kvernes - teknisk rom og grøftrase	1 603 128
Kvernes arkeologi overvåking brann	-111 500
Kvernes arkeologisk gransking	-43 627
Kvernes video	2 006 576
Moster istandsetting og konservering	170 142
Munkeby kloster (ruinprogrammet)	37 286
Nonneseter kirkebevaringsfondet	131 179
Nonneseter tagging	-26 488
Nore oppgradering brannslangepost	228 857
Reins kloster (ruinprogrammet)	40 035
Rødven - grubleseminar	42 221
Sakshaug Istandsetting	1 575 044
Sakshaug kurs mur	767 191

Sikringsanlegg - tilsynshavere	2 027 411
Steinvikholm (ruinprogrammet)	761 172
Tautra (ruinprogrammet)	435 905
Urnes bygging	197 792
Urnes oppgradering og utskiftning av sikkerhetsinstallasjoner	506 060
Urnes realisering av forprosjektfase for etablering av verdensarvsenteret	9 411
Urnes undervisningsopplegg Breheimsenteret barn og unge	11 313
Urnes verdensarv finansiering	570 754
Urnes Verdensarvsenter - Autorisasjon	1 956 622
Urnes Verdensarvsenter - Nordportal rekonstruksjon	2 647 300
Urnes Verdensarvsenter arkitektkonkurranse	-31 511
Uvdal oppgradering brannslangepost	481 054
Vanskelig kulturarv	33 035
Administrasjonskostnader	215 871
Sum prosjektkostnader museum/eiendom	21 353 969

Avd Bygningsvern

Inntekter:

Prosjektmidler videreført fra 2023	7 124 567
Prosjekttilskudd 2024	11 371 027
Prosjektmidler videreført til 2025	742 491
Sum bokførte prosjektmidler	17 753 103

Kostnader:

Abborhøgda - Bergesenstiftelsen	-2 830
Abborhøgda - Istandsetting RA/Innlandet fylkeskommune	1 853 997
Abborhøgda - Statskog tilskudd	7 853
Abborhøgda - Trua naturtyper	80 000
Abborhøgda - Utvalgte kulturlandskap Istandsetting våningshus	130 594
Abborhøgda - Utvalgte kulturlandskap Tilrettelegging uteleie	-2 293
Abborhøgda - Utvalgte kulturlandskap Villblomstens dag og slåttedag	16 560
Abborhøgda arrangementer	94 464
Bærekraftig vedlikehold og oppgradering	880 331
Energirådgivning	53 960
EØS - Preventively and actively together	497 013
Gamlebanken Lærdal	122 456
Husbruk admin.	338 875
Husbruk Katalysator for lokal verdiskapning - RA	150 000
Håndlag - Sparebankstiftelsen	4 406 228
KA energirådgivning	300 330
Karusbakken	1 844 330
Kulturarv Hedmark - Enhetslåven på Blak-Holo	130 000
Kulturarv Hedmark - Inngangsveranda Doknes	80 000
Kulturarv Hedmark - Paviljongen Trønness	55 000
Kulturarv Hedmark - Pert-tak på redskapsbu, Nord Høgda	40 000
Kulturarv Hedmark - Restaurering av Rognsethsetra Tronsvangen	80 000
Kulturarv Hedmark - Restaurering av småbruket Hølsbakk Ringsaker	130 000
Kulturarv Hedmark - Restaurering og reparasjon av Skomakerbakken	100 000
Kulturarv Hedmark - Restaureringsprosjekt 2024 Skjold arbeiderlokale	75 000

Kulturarv Hedmark - Sikring låve Opsal gård	85 456
Kulturarv Hedmark - Smia i Steinsli, Furnesåsen	125 000
Kulturarv Hedmark - Uthus i Nordengen	54 000
Kulturarv Hedmark administrasjon - Sparebankstiftelsen	373 923
Kulturarv Hedmark tilskudd - Sparebankstiftelsen	731 957
Kulturarv kurs og rådgivning - Sparebankstiftelsen	747 502
Milebrent tjære, Kunnskapsoverføring om milebrenning	1 028 113
Toralvhuset Kårøya Røst - UNI	2 220 492
Vestfold fk - Bygnings- og energirådgivning	955 337
Sum bokførte prosjektkostnader	17 783 649

Husbruk; Uni-finansierte istandsettingsprosjekter for videresalg er oppført i balansen under omløpsmidler/gjeld.

Sluttopstilling prosjekter

	Adm/org	Museum og eiendom	Bygningsvem	Sum
Sum prosjekttinntekter	3 100 529	20 751 792	17 753 103	41 605 424
Sum prosjektkostnader	3 087 902	21 353 969	17 783 649	42 225 520
Sum periodiserte prosjektmidler	985 124	39 891	742 491	202 742
Sum adm.godtgjørelse		215 871		215 871

9. Eiendommene

	Borgund	Urnes	Nore	Uvdal	Torpo	Rasmusg ården	Per Amundsag ården	Garnisonsy kehuset	Jorderik
Driftsinntekter									
Salgsinntekter	9 005 936	1 497 142	211 203	392 251	565 976				
Leieinntekter	1 500	13 000				80 800	191 011	440 475	170 000
Overført til vedlikeholdsfond	100 000								
Sum inntekter	8 907 436	1 510 142	211 203	392 251	565 976	80 800	191 011	440 475	170 000
Driftskostnader									
Varekostnader	1 169 427	117 164	8 223	51 597	8 618				
Lønnskostnader	2 885 515	1 269 963	147 341	341 788	365 116				
Andre driftskostnader	926 023	64 210	46 259	69 546	48 426	138 500	177 148	514 961	215 868
Sum kostnader	4 980 965	1 451 337	201 823	462 931	422 160	138 500	177 148	514 961	215 868
Driftsresultat	3 926 471	58 805	9 380	-70 680	143 816	-57 700	13 863	-74 486	-45 868

10. Forsikringer

Forsikringer av eiendommene, inventar, datautstyr, driftsavbrudd, ansvar.

11. Husleie

Gjelder hovedkontoret i Dronningens gate, Rådhusgata og fjernlager.

12. Strøm

Gjelder hovedkontoret i Dronningens gate.

13. Renhold og renovasjon

Gjelder renovasjon og renhold i Dronningens gate og Rådhusgt.

14. Øvrig drift

Denne posten består av flg.:

Inventar, rekvisita, kontormaskiner	368 536
IT-kostnader, lisenser, telefon	1 872 292
FoU	50 000
Vedlikehold bygninger og utstyr, kostnader lokaler	509 026
Formidling	244 322
Hopperstad servicebygg	13 388
Møtekostnader	75 976
Trykking, reklame	76 411
Aviser, kortingenter	204 128
Porto, adressering	107 720
Andre kostnader	70 543
Andel avd. Bygningsvern overført til prosjektkostnader	-869 463
	2 722 877

15. Varekostnader/vareinnkjøp

Vedrører innkjøp av materiell, korrigert for beholdningsendring.

16. Kostnad publikasjoner

Gjelder utgifter til trykking, porto og andre tjenester ved utgivelse av Årboka og Fortidsvern.

17. Overføringer til avdelingene

Aktivitetsstøtte til lokallag	366 000
Museum og eiendom søkbare midler	585 956
Sum overføringer	951 956

18. Lønn og annen personalkostnad

Lønninger	22 365 379
Arbeidsgiveravgift	3 274 975
Pensjonskostnader	1 041 683
Styrehonorar	148 750
Andre Lønnskostnader	562 318
Totale lønnskostnader	27 393 105
Herunder klassifisert som:	
Overføringer til avdelinger	120 000
Eiendommene	5 009 723
Husbruk	250 000
Prosjektkostnader avd Bygningsvern	6 747 979
Prosjektkostnader Org/Museum- og eiendom	5 485 169
Lønnskostnader avd 10, 20, 30	9 773 475
Andre lønnskostnader	6 759
	27 393 105

Antall årsverk 24,75

Lønn til daglig leder utgjør kr 814 759, samt kr 2.488 i andre godtgjørelser.

Foreningen er pliktig til å ha en obligatorisk tjenstepensjonsordning, og har en ordning som tilfredsstiller lovkravet.

19. Revisjon, regnskap og juridisk hjelp

Revisjon av regnskaper for foreningen og fond	435 982
Lisenser og support regnskap og lønn	695 747
Juridisk	10 094
Overført til prosjekter avd Bygningsvern	- 359 695
Sum	782 128

20. Avskrivninger

Driftsmiddel	Avskrivnings- sats	Kostpris 01.01.24	Tilgang 2024	Avgang 2024	Akk. avskrivninger 31.12.24	Bokført verdi 31.12.24	Årets avskrivninger
Tomt		361 525				361 525	
Bygninger	5-33,3	8 808 048	176 059		3 230 342	5 753 765	734 551
Driftsløsøre	20-33,3	1 384 705	181 418		1 331 170	234 953	114 854
Nettside	20	1 839 813			1 528 456	338 459	169 229
Sum		12 394 091	357 477	-	6 089 968	6 688 702	1 018 634
Pr. sted:							
Avskrivninger Borgund							151 400
Avskrivninger Garnisonsykehuset							254 743
Avskrivninger adm/museum							212 636
Avskrivninger Avd Bygningsvern/prosjekter							57 497
Avskrivninger Kvernes videoovervåkingsanlegg							311 601
Avskrivning toalettløsning Urnes							30 757

Jorderik: Det er pant i eiendommen ifbm avtale om kontokreditt på 4 mill. kr. Skyldig kreditt per 31.12. er kr 0. Bokført verdi av de pantsatte eiendelene pr. 31.12. er 12,9 mill kr. Eiendommen er oppført som omløpsmiddel da den skal videreselges.

21. Husbruk istandsetting/Finansiering

Husbruk under Omløpsmidler viser verdi/beholdning (istandsettingskostnader) for videresalg av Moderne Markiser (3,353 mill kr) og Kårøya Røst (8,884 mill kr). Tilskuddsmidler/kreditt til prosjektene er bokført som kortsiktig gjeld.

22. Kontanter, bank

Kontanter	34 832
Bank (av dette er kr 1 137 883 bundne midler)	7 185 517
Sum	7 220 349

23. Kunder, utestående fordringer

Håndsrekning AS: Det er gitt et kortsiktig lån til Håndsrekning AS kr 250.000. FMF eier 100 % av datterselskapet Håndsrekning AS. Aksjene er bokført til NOK 0 i regnskapet. Håndsrekning AS har ikke avlagt regnskap for 2024 pt, men hadde i 2023 et årsres på 32 526 NOK og ek på 56 956 NOK.

Utestående fordringer er vurdert til pålydende med fradrag for påregnelig tap. Av utestående har ingenting blitt avsatt som dekning for tap. Foreningen har ikke fordringer som forfaller senere enn ett år etter regnskapsårets utgang.

24. Varebeholdninger

Varelager Dronningensgate 11	317 765
Varelager Borgund besøkssenter	885 944
Varelager Urnes	200 342
Varelager Buskerud eiendommene	27 307
Sum varelager	1 431 358

Varebeholdningen er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi.

25. Egenkapital

Egenkapital pr. 1.1.24	17 495 298
Resultat 31.12.24	1 818 026
Egenkapital pr. 31.12.24	19 313 324
Av dette er kr 1 597 243 bundet i vedlikeholdsfond	

26. Skyldig skatt og arbeidsgiveravgift

Skyldig forskuddstrekk	1 072 649
Skyldig arbeidsgiveravgift	617 452
Sum	1 690 101

27. Leverandørgjeld

Posten gjelder ordinær leverandørgjeld.

28. Påløpt lønn, feriepenger og arbeidsgiveravgift

Skyldige feriepenger	2 329 079
Skyldig arbeidsgiveravgift av feriepenger	328 399
Avsatt for lønnskostnader 2024	800 000
Sum	3 457 479

29. Annen kortsiktig gjeld

Gjelder periodiseringer.

This documents contains 9 pages before this page

Tämä asiakirja sisältää 9 sivua ennen tätä sivua

Detta dokument innehåller 9 sidor före denna sida

Dokumentet inneholder 9 sider før denne siden

Dette dokument indeholder 9 sider før denne side

Helge Roar Dalen

Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen

be720c32-0954-4bc5-9d96-a5e6f067f391 - 2025-03-26 08:53:46 UTC +02:00

BankID - ca53caba-07d0-46c2-b0d3-4ef5ed138892 - NO

Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Merethe Skjelfjord Kristiansen

Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen

77e57e4c-79a7-4fb8-b31c-f7661781b435 - 2025-03-26 11:50:28 UTC +02:00

BankID - b958a343-5e48-4b6f-8ed5-63404c282bc4 - NO

Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Eline Holdø

Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Eline Holdø

bc17fcf3-d99f-4156-aa1e-f5dd8c89c4a9 - 2025-03-26 12:23:04 UTC +02:00

BankID - b3035705-2fc5-4434-b2fe-e8c3ab8f7ff3 - NO

Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Ola Harald Fjeldheim

Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen

cf60d9e0-57b6-4876-b277-cddc8a04ed37 - 2025-03-26 15:17:29 UTC +02:00

BankID - bc0cb980-b2eb-49c5-8a1f-ccce6c4477b0 - NO

Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Ole Jakob Holt

Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen

b9ac49ae-a249-4df9-a8c3-f444d41d269d - 2025-03-26 21:13:35 UTC +02:00

BankID - d8b1fbfd-ce23-4f2c-a975-2a2b4d8e6ed2 - NO

Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Anne Marit Noraker

Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen hovedstyret

32c878a4-510e-4956-852f-50fa89364253 - 2025-03-28 16:26:33 UTC +02:00

BankID - 153ea332-1b0a-4498-b426-01a925f926a6 - NO

Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

Trude Knutzen Knagenhjelm

Company - Yritys - Företag - Selskap - Virksomhed: Fortidsminneforeningen

4c892fb2-ccdc-4556-963f-55f5768071dc - 2025-03-31 10:37:48 UTC +03:00

BankID - f8ab8c7d-30ad-4fd7-9b4e-53b4dfbdf634 - NO

Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	himenkirjoitusoikeus	firmaprækningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

Til styret i Fortidsminneforeningen

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet til **Fortidsminneforeningen** som viser et overskudd på **NOK 1 818 026**. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2024 og aktivitetsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening

- oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- gir årsregnskapet et rettviseende bilde av foreningens finansielle stilling per 31. desember 2024 og av dets resultat for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet. Vi er uavhengige av foreningen slik det kreves i lov, forskrift og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlige for øvrig informasjon som er publisert sammen med årsregnskapet. Øvrig informasjon omfatter årsberetning. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt øvrig informasjon fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom øvrig informasjon fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til foreningens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og vurderer vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av foreningens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessige og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om foreningens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at foreningen ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte innholdet i og tidspunkt for revisjonsarbeidet og eventuelle vesentlige funn i revisjonen, herunder vesentlige svakheter i intern kontroll som vi avdekker gjennom revisjonen.

Oslo, 2. april 2025

CROWE PARTNER REVISJON AS

Anne Gudrid Tomterstad
Statsautorisert revisor

Crowe Partner Revisjon AS is a member of Crowe Global, a Swiss Verein. Each member firm of Crowe Global is a separate and independent legal entity. Crowe Partner Revisjon AS and its affiliates are not responsible or liable for any acts or omissions of Crowe Global or any other member of Crowe Global. Crowe Global does not render any professional services and does not have an ownership or partnership interest in Crowe Partner Revisjon AS.

© 2025 Crowe Partner Revisjon AS

Elektronisk signatur

Signert av

TOMTERSTAD, ANNE GUDRID

Dato og tid (UTC+01:00) Central European Time (Berlin) (DD.MM.YYYY HH:MM:SS)

02.04.2025 21:36:46

Signaturmetode

Norwegian Buypass

Dette dokumentet er signert med elektronisk signatur. En elektronisk signatur er juridisk forpliktende på samme måte som en håndskrevet signatur på papir. Denne siden er lagt til dokumentet for å vise grunnleggende informasjon om signaturen(e), og på de følgende sidene kan du lese dokumentet som er signert. Vedlagt finnes også en PDF med signatordetaljer, og en XML-fil med innholdet i den elektroniske signaturen(e). Vedleggene kan brukes for å verifisere gyldigheten av dokumentets signatur ved behov.

FONDS per 31.12.24

Fischer/Lindsay fondet

Miletjærefondet

Inntekter

Salg av tjære og kull		1 288 650
Tilskudd		
Renter inntekter	285	381
Sum inntekter	285	1 289 031

Kostnader

Reisekostnader		
Kjøp av tjære m.v.		1 173 813
Leie lokaler		12 500
Administrasjonskostnader		87 636
Bankgebyr		60
Forsikring		3 119
Sum kostnader	0	1 277 128

Årets overskudd/underskudd	285	11 903
Overført kapital konto	285	11 903

EIENDELER

Omløpsmidler

Beholdning tjære og kull		915 063
Bankinnskudd	122 584	811 965
Kundefordringer		
Sum omløpsmidler	122 584	1 727 028
SUM EIENDELER	122 584	1 727 028

EGENKAPITAL OG GJELD

Egenkapital

Fast kapital 01.01.24	35 000	
Fast kapital 31.12.24	35 000	0
Disp.kapital 01.01.24	87 299	1 508 004
Endringer disp. midler 2024	285	11 903
Disp. kapital 31.12.24	87 584	1 519 907
Sum egenkapital	122 584	1 519 907

Gjeld

Leverandørgjeld		53 921
Kortsiktig gjeld		153 200
Sum gjeld	0	207 121

SUM EGENKAPITAL OG GJELD	122 584	1 727 028
---------------------------------	----------------	------------------

ÅRSRAPPORT 2024

Fortidsminneforeningen
Dronningens gate 11, 0152 Oslo
Tlf. 23 31 70 70
post@fortidsminneforeningen.no